

Arkisto

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURA

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (SKS) on perustettu 1831 harjoittamaan ja edistämään suomen kielen, suomalaisen kulttuurin ja kulttuuriperinnöntutkimusta ja tunnetuksi tekemistä. Arkisto sijaitsee Helsingin Kruununhaassa.

SKS:n arkiston kokoelmat ovat karttuneet lähes kahdensadan vuoden ajan. SKS:n arkisto muodostuu perinteen ja nykykulttuurin sekä kirjallisuuden ja kulttuurihistorian kokoelmista. Yhteensä aineistoja on noin kolme hyllykilometriä. Vanhimmat aineistot ovat fragmentteja 1300-luvulta, uusimmat SKS:n omiin muistitietokeruisiin tulleita vastauksia tältä viikolta. Valtaosa aineistosta on peräisin 1800- ja 1900-luvuilta. Asiakasmäärissä mitaten SKS on Suomen suosituin yksityisarkisto, mikä osaltaan kuvaa, kuinka merkittävät kokoelmat ovat ja kuinka suuri tarve niiden käyttöön on.

SKS:n arkisto saa rahoitusta yksityisarkistojen valtionavusta annetun lain (1006/2006) nojalla ja sen toimintaa valvoo Kansallisarkisto. Rahoituksesta osa muodostuu valtionavusta, osa omasta rahoituksesta.

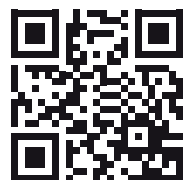
RUPIEN JA KIPUJEN MANAUS – REINHOLD VON BECKERIN KOKOELMA

Reinhold von Becker (1788–1858) oli sanomalehtitoimittaja Turun Wiikko-Sanomissa ja varhaisen suomen kieliopin laatija. von Becker keräsi suomenkielistä kansanperinnettä kuten kansan tunteita loitsuja 1810-luvun lopulla mm. Rovaniemellä ja Kainuun seudulla. Käsikirjoitukset hän luovutti Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraan, jota hän oli myös perustamassa vuonna 1831. Aikana ennen modernin lääketieteen läpimurtoa sairauksia pyrittiin parantamaan monenlaisin menetelmin, esimerkiksi manauksilla ja loitsuilla. Rupien ja kipujen manaus edustaa muinaista sanamagiaan perustuvaa taudinparannusperinnettä. Reinhold Von Beckerin kokoelma kuuluu SKS:n arkiston Tähtikokoelmaan.

SKS:n arkiston Tähtikokoelma sisältää Suomen vanhimpia kansanperinteen käsikirjoituksia. Tähtikokoelman aineistot ovat alkujaan suullista perinnettä, jota yli sata kerääjää kiersi tallentamassa eri puolilla Suomea, Inkeriä ja Karjalaa, eli kokoelmaan kuuluu käsin kirjoitettuja aineistoja kaikilla näillä kielillä. Kokoelmaan kuuluu kalevalamittaisia runoja ja muita suullisen perinteen lajeja kuten sananparsia, arvoituksia sekä ensimmäiset suomalaiset satukokoelmat. Tähtikokoelman kerääjistä tunnetuin on Kalevala-eepoksestaan kuuluisa Elias Lönnrot.

Tähtikokoelman nimi sai alkunsa 1903, kun huomattiin, että aineistojen määrä oli niin valtava, että niiden luettelointi joutui merkitä asteriskilla (*) ne vanhimmat käsikirjoituskokoelmat, joita hän ei ehtinyt järjestää. Myöhemmin sana ”tähti” on tullut merkitsemään SKS:n arkiston perinnekokoelman vanhinta arvokkainta osaa. Tähtikokoelmalla on ollut merkittävä rooli suomen kielen, suomenkielisen kirjallisuuden ja kansallisen identiteetin rakentumisessa 1800-luvulta lähtien. Se sisältää yhteensä 25 000 sivua. Tähtikokoelman aineistot ovat digitaalisesti saatavilla SKS:n Finnassa hakusanalla ”tähtikokoelma”.

Tutustu Tähtikokoelmaan!

Lähde: Sanamagiaa Reinhold von Beckerin keruumatkalta 1810-luvulta – Rupien ja kipujen manaus

Rupien ja kipujen manaus

Kipiä on kivussa olla,
Vaiva vammossa eleä,
Paha olla paisehissa:
Ruskearupinen neiti,
Paha paisetten emäntä!
Otappas orihin kyrpä
Varsan tannari tavota,
Sivalla sikosen kärsä,
Jolla ruskutat rupia
Jolla painat paisehita
Ihosta elävän miehen
Karvasta kavon tekemän
Emon tuoman ruumihista
Immin antaman ihosta.
Kun ei siinä liene kyllä;
Tuonne ma kipusi käskän,
Kirkon kiiltävän sivuhun
Sata lauan lappeahan
Tuhat malkosen malohon,
Jossa papit pauhoavat
Miehet messua pitäävät:
Siell' on luutonta lihoa,
Suonitonta pohkeata
Syä miehen nälkähisen
Haukata halun-alaisen,
Syyä ilman seästäätä
Haukata iortamata.
Kun ei liene siinnä kyllä;
Tuonne ma kipusi käskän
Keskellen kipu mäkeä
Kipu vuorenkukkulalle:

Kylä on keskellä mäkeä
Keto keskellä kyleä,
Kivi keskellä ketoa,
Reikä keskellä kiveä,
Joka on veänty veäntiällä -
Puhkastu purasimella,
Yhen sormen mentäväxi
Peukaloise mahuttavaxi,
Johon tuskat tungetahan
Korennolla koivusella
Teräksellä telkkimellä
Vaaja vaskisen nenällä.
Kun ei siinnä liene kyllä
Tuonne ma kipusi käskän
Pyrstöhön lohen punasen
Merihauin hartioihin,
Se sinut syvillen viepi,
Ulapoillen aukeillen
Loajoillen meren selillen,
Joss ei tunnu tuulen henki,
Eikä käy veen värinä:
Eikä käy veen värinä.
Tuonne ma kipusi käskän
Jäniksen makuu maillen
Poron poikima-sioillen,
Ketun tappu tanterillen,
Kun ei liene siinnä kyllä;
Tuonne ma kipusi käskän,
Suuhun rautasen matehen,
Joka virrassa venypi
Alla virran viehkuroipi

Kiven alla kiumaapi
Talven alla tauruaapi.
Kun ej siinnä liene kyllä;
Tuonne ma kipuja käskän
Kosken kuohuun kovaan
Veen vankan veäntymään.
Kun ej siinä liene kyllä;
Tuonne ma kipusi käskän,
Sorkillen sotihevosten,
Miesten tappo tanterillen.
Kuin ej siinnä liene kyllä
Tuonne ma kipuja käskän
Tuonne helvetin tulehen
Pahan vallan valkiahän,
Jost' ett pääse päivinäsi
Selviä sinä ikänä;
Jos ois päivät päästävässä,
Tähet taivon tahtomassa,
Tahi kuu kumartamassa,
Otavainen ottamassa,
Anomassa aurinkoinen.
Pyhi pois pyhät kipusi
Pyhät saastat sammuttele
Ihosta elävän miehen
Karvasta kavon tekemän,
Emon tuoman ruumihista
Immin antaman ihosta.
Vaikutan valantehista,
Puhun suulla luojan suulla
Herran hengellä hyvällä.